

ترورهای سیاسی در تاریخ معاصر ایران

سرگردانی یک واژه
در مدخلهای بسیار

• مصطفی میرزاییان



ترورهای سیاسی در تاریخ معاصر ایران در دو جلد به قلم دکتر علی بیگدلی از سوی انتشارات سروش به چاپ رسیده است. این اثر در بیش از هزار صفحه به معرفی رویدادها و حوادثی می‌پردازد که تحت عنوان «ترور» از آن نام برده شده است. پیشگفتار این کتاب، به چگونگی تألیف و شکل‌گیری اثر، چگونگی تهیه فیشها (به طریق اکتشافی)، تقسیم‌بندی «ترور» با توجه به انگیزه و شیوه اجراء و... اختصاص یافته است. نویسنده، سپس در هشت صفحه به ریشه‌یابی واژه «ترور» و تروریسم» در تاریخ سیاسی جهان می‌پردازد تعاریف موجود «ترور و تروریسم» در «دایرةالمعارفها و لغت‌نامه‌ها، دیدگاه برخی از دانشمندان، و در پایان اظهار نظر کنوانسیونهای جهانی، دیگر مباحث این کتاب را تشکیل می‌دهد.

در بخش دوم- مقدمه کتاب- به چگونگی شکل‌گیری ترور و تروریسم در تاریخ معاصر سیاسی ایران از زمان روی کار آمدن سلسله قاجار و بوجود آمدن انقلاب مشروطه می‌پردازد. از آن پس، به شرح ترورهای تاریخ سیاسی ایران، پرداخته می‌شود.

تحقیق در حوزه تاریخ سیاسی ایران

تدوین تاریخ سیاسی ایران اعم از احزاب و سازمانها، رجال مؤثر در تحولات سیاسی اجتماعی، چگونگی به قدرت رسیدن و خروج آنها از دایرة فعالیت‌های سیاسی، به دلایل عدیده‌ای از جمله فقر منابع مکتوب و مدارک قابل استناد و معتبر، اغلب شک و تردید و نوعی ابهام را به همراه داشته است و باعث شده این آثار در رفع گره‌های کور و حلقه‌های مفقوده در تاریخ فعالیت‌ها و جریانهای سیاسی ایران، کارآمدی لازم را نداشته باشد، از این رو بسیاری از محققان و فعالان سیاسی با گذشت سالیان بسیار همچنان برای حل معماها و پاسخ‌گویی به سؤالیهای بسیاری در تاریخ سیاسی کشور در تلاش و جستجو می‌باشند.

اشکال اصلی و عمده کتاب

کتاب دو جلدی «ترورهای سیاسی در تاریخ معاصر ایران» متأسفانه به دلیل نداشتن تعریف علمی و منطبق با مصادیق، «ترور و تروریسم»، شتابزدگی در جمع‌آوری فیشها و... نه تنها دچار خلط مبحث و تقسیم‌بندی غیر علمی، بلکه گرفتار نوعی تناقض‌گویی و نقض پیش‌گفته‌های خویش نیز شده است.

اگر محتوای کتاب، بدون عنوان آن، مورد مطالعه و ارزیابی قرار گیرد آنچه در آغاز به ذهن می‌نشیند، مجموعه‌ای از رویدادها و حوادث گوناگون و متعددی است که یقیناً در زیرمجموعه‌ای به نام «ترور یا تروریسم» قرار نمی‌گیرد، مگر آنکه کتاب را بدون تعاریف و تقسیم‌بندی و... به عنوان داده‌هایی خام و بی‌نام بنگریم. پرداختن به رویدادها و حوادث غیرسیاسی، قراردادن تسویه حسابهای شخصی، نابه‌هنجاریهایی فردی، به شهادت رساندن مبارزین و مخالفین رژیمهای قاجار و پهلوی در زمره ترورهای سیاسی از جمله مواردی است که فاصله میان عنوان کتاب و محتوای آن را عمیقتر ساخته است. بر این اساس و برخلاف میل باطنی، نقد و ارزیابی کتاب بر مقایسه اندیشه و دیدگاههای مؤلف و انطباق آن با اطلاعات داده شده در کتاب صورت پذیرفته است.

نقد پیشگفتار و مقدمه کتاب

نویسنده پیش از اشاره به تعریف «ترور» با استناد به منابع خارجی، ترور را اینگونه تعریف می‌کند:

«ترور واژه سیاسی است که اهدافی سیاسی را تعقیب می‌کند. بنابراین تروریسم به عنوان یک مکتب خود را مجاز می‌داند برای رسیدن به اهداف خود از هر

وسیله و هر شیوه‌ای بهره‌گیرد». (ترور و تروریسم، مقدمه کتاب).

طبق این تعریف الزاماً نمی‌باید در فهرست ترورهای کتاب با حوادث و رویدادهایی شخصی که هیچگونه انگیزه سیاسی، مذهبی، در عقب آن وجود نداشته است مواجه گردیم. امری که کراراً در فهرست ترورهای کتاب شاهد آن هستیم، از جمله مدخل رضاخان ارفع‌الدوله^(۱) که نه تنها تروری صورت نگرفته است چرا که رویداد مورد اشاره تنها یک تسویه حساب فردی و از منظرگاهی دیگر، نوعی نابه‌هنجاری اخلاقی و اجتماعی انگیزه آن را تشکیل داده است.

تولد واژه یا فعلیت‌یافتن آن

«ترور و تروریسم» واژه‌ای است که «فعل» معینی را نمایندگی می‌کند. این فعل اگر چه در طول تاریخ بر اثر تحول در دیگر حلقه‌های اجتماع و... دستخوش دگرگونی و تغییر گردیده است، اما همسان بسیاری از اصطلاحات و واژه‌ها تاریخ و پیشینه ویژه‌ای را داراست. آسان که واژگانی همچون ایدئولوژی، جهانی‌بینی، جامعه، یک مبداء پیدایش و ورود به ادبیات شفاهی و مکتوب دارند و آغازی برای به فعلیت درآمدن و اجراء آن. الزاماً «فعالیت» یک پدیده به آغاز و تولد واژه بازمی‌گردد. ترور و تروریسم نیز خارج از این قاعده نیست. شاید ترور و تروریسم با انقلاب کبیر فرانسه پای به ادبیات سیاسی می‌گذارد اما فعلیت آن به سالها پیش از «تولد

واژگانی» آن بازمی‌گردد.

مؤلف بدون در نظر گرفتن این دو جنبه و تفکیک آنها ترور و تروریسم را ضمن تقسیم نمودن به سه دوره، آغاز دوره اول را به رفتار فیثاغورث ریاضیدان منسوب می‌سازد:

«تا آن جا که تاریخ به یاد دارد نخستین اقدام تروریستی منسوب به فیثاغورث ریاضیدان و فیلسوف مبارز یونانی در قرن ششم پ.م. است، وی که سخنگوی جناح اریستوکرات بود به دنبال مبارزه با طالس رهبر جناح دموکرات و قبول شکست از آتن فرار کرد و در سیسیل در جنوب ایتالیا مقیم گردید»^(۲)

چنانچه خواسته باشیم این دوره (دوره اول) را با تعریف ارائه شده از سوی مؤلف و دو جنبه فعلیت و تولد واژه ترور، مورد بررسی قرار دهیم و ترور را واژه‌های سیاسی به منظور کسب قدرت و بیرون راندن رقیب از صحنه سیاسی و قدرت بدانیم، یقیناً پیدایش ترور و تروریسم در جهت حذف رقیب به سالهای پیدایش قدرت متمرکز - دولت - و شکل‌های ابتدایی آن باز می‌گردد، نه دوره فیثاغورث.

لذا آغاز ترور را اگر به صدها سال قبل از فیثاغورث ارجاع ندهیم، یقیناً مقطع، فیثاغورث را نمی‌توان مسبدآمناسی دانست. مگر آنکه مؤلف محترم از بکارگیری «سیاست» و صفت «سیاسی»، منظوری دیگر (سواى آنچه نگارنده نقد بدان استناد نموده) در نظر داشته است.

ناکامی در دستیابی به تعریف ترور و تروریسم مؤلف اگر چه به بخشی از دایرةالمعارفها و فرهنگها، ذیل مدخل واژه ترور و تروریسم اشاره می‌نماید، اما در نهایت، تعریف قابل قبول و معینی را ارائه نمی‌دهد. همین امر موجب می‌گردد، فهرست ترورها و محتوی آنها را نتوان براساس تعریفی از پیش ارائه شده از واژه و اصطلاح ترور و تروریسم، مورد ارزیابی و انطباق قرار داد. لذا لگام گسیختگی مفهوم ترور و تروریسم، اولین پیامد ناخوشایند آن است. برخی اشارات و تقسیم‌بندی‌های فرعی از ترور دامنه این نقص را گسترده‌تر ساخته است.

«ترور دو حالت دارد: در حالت اول شخص یا اشخاصی با انگیزه سیاسی کشته می‌شوند تا مانع یا مواعنی از سر راه هدف سیاسی برداشته شود. حالت دوم عبارت است از احساسات و عکس‌العمل‌هایی که این ترور در جامعه به وجود می‌آورد»^(۳)

چنین تقسیم‌بندی و مرحله‌سازی از ترور نه تنها منبع و پایگاه علمی و تاریخی ندارد بلکه از طرفی محل تردید است و نگارنده تاکنون از این منظر به موضوع برخورد نموده است.

از طرفی انفکاک حالت دوم که امروزه تحت عنوان جو ترور و تشدید آن در جامعه، بارها مورد توجه و ارزیابی قرار گرفته است از حالت اول، تنها امری ذهنی است، نه عینی. زیرا با وقوع هر ترور، حالت اول خودبخود در پی آن پدید می‌آید. در واقع یکی از عواید و پیامدهای ترور حالت دومی است که مؤلف از آن به عنوان یکی از دو حالت ترور نام برده‌اند، این در حالی است که حالت دوم ذیل ترور و از دور آن زاده می‌شود.

«الزاماً» فعلیت» یک پدیده به آغاز و تولد واژه بازمی‌گردد. شاید ترور و تروریسم با انقلاب کبیر فرانسه پای به ادبیات سیاسی می‌گذارد اما فعلیت آن به سالها پیش از «تولد واژگانی» آن باز می‌گردد.

مؤلف در ادامه شرح و بسط ترور و تروریسم، حذف فیزیکی رقیب را ملاک اصلی «ترور» قرار می‌دهد:

«اما در هر حال، منظور از ترور به کارگیری هر وسیله، ابزار و شیوه‌ای جهت حذف فیزیکی رقیب یا رقبا از صحنه سیاست است»^(۴)

سپس براساس موفقیت یا ناکامی ترور، به تقسیم‌بندی دیگری نیز اشاره می‌کنند خودکشی از روی فشارهای خارجی، تبعید انسانها و... را نیز مشمول ترور می‌سازند.

«حتی مواردی وجود دارد که شخص در نتیجه تهدید شخص دیگری مجبور به خودکشی شده است. گاهی تبعیدکردن مخالفین را که باعث دور کردن آنان از صحنه سیاست می‌شود به حساب ترور می‌گذارند»^(۵)

طرح جنبه‌های فرعی، در کنار جنبه‌های اصلی، گاه نه تنها به روشن شدن موضوع کمکی نمی‌کند بلکه زمینه تشویش اندیشه و ذهن را نسبت به موضوع، پدید می‌آورد.

زادگاه اصل تروریسم، فرانسه یا روسیه؟

نویسنده پس از تقسیم‌بندی تاریخ ترور به سه دوره که دوره اول آن از فیثاغورث آغاز می‌گردد و دوره دوم با انقلاب کبیر فرانسه و ورود واژه ترور در تاریخ مکتوب سیاسی، آخرین دوره آن را در قرن بیستم و همراه با پیچیده و مدرن شدن ترور اعلام می‌کند و زادگاه اصلی آن را روسیه معرفی می‌کند:

«بدین سبب نه تنها نظامهای سرمایه‌داری را از ترور و تروریسم میرا می‌سازند، بلکه بسیاری از اقدامات عدالت‌خواهانه ناشی از سلطه استعمارگران که برگرفته از باورها و عقاید دینی و به حکم شرع صورت پذیرفته است را زیر سؤال برده از آنان چهره‌خشن و رعب‌آور می‌سازند.

«زادگاه اصلی تروریسم روسیه قرن نوزدهم بود، زیرا جنبش‌های دانشجویی ضداستبدادی با انگیزه‌های آنارشستی، سوسیالیستی و مارکسیستی یکی از نزدیکترین راه‌های رسیدن به مقصد سیاسی خود را ترور شخصیت‌های بلندپایه سیاسی می‌دانستند»^(۶)

اینکه به چه دلیل مؤلف زادگاه اصلی ترور و تروریسم، با انگیزه حذف رقبا را به انقلاب ۱۹۰۵ روسیه نسبت می‌دهد و رفتارهای تروریستی ماقبل آن تاریخ را به عنوان مبدأ ترور و تروریسم قلمداد نمی‌نمایند، امری است که در طرح آن از هیچ سند و دلیل تاریخی استفاده نمی‌شود. مؤلف با مبناء قراردادن انقلاب ۱۹۰۵ روسیه متأسفانه تروریسم در ایران را نشأت گرفته از آنجا معرفی می‌کنند:

«احتمالاً پیامدهای همین موج تروریسم بود که نخستین ترور سیاسی را در تاریخ معاصر ایران با ابعاد وسیعتر موجب گردید»^(۷)

لذا اقدام میرزا رضای گرمانی را به عنوان اولین اقدام تروریستی و لابد جهت حذف رقیب و رقبا! از صحنه سیاست یاد می‌کنند.

«... و تیانچه میرزا رضای گرمانی در ۱۷ ذی‌القعدة ۱۳۱۳ هـ ناصرالدین شاه را در جوار حضرت عبدالعظیم^(۸) نقش بر زمین کرد و جامعه ما را با فرهنگ ترور و تروریسم آشنا نمود»^(۸)

مؤلف وابستگی جریان انقلابی و حرکت‌های رهایی‌بخش در کشور را علاوه بر وابسته بودن آن به ممالک خارجی نیز بر این باورند که اقدام میرزا رضای گرمانی ناشی از خواست و اراده نظام‌های سرمایه‌داری صورت گرفته است. متأسفانه مؤلف در هیچ جای دیگر به نقش ممالک سرمایه‌داری و استثمارگر در رشد ترور و تروریسم اشاره‌ای نمی‌کند:

«ترور ناصرالدین شاه محصول تضاد و دوگانگی فکری بین دو دیدگاه سنتی و مدرن بود. نظام سرمایه‌داری می‌خواست موانع رشد و توسعه سرمایه‌داری را از پیش پای خود بردارد، بنابراین ناصرالدین شاه به عنوان مظهر ریاست از تجاعی و حافظ سنت‌های کهن و مندرس بایستی از پیش پا برداشته می‌شد»^(۹) (بخشی از مقدمه دوم).

پیوند ترور ناصرالدین شاه از سوی میرزا رضای گرمانی به اقدامات قهرآمیز و انقلابی در روسیه، فرضی بی‌دلیل است که پذیرش آن عواقب دیگری را در پی می‌آورد که یکی از آنها زیر سؤال بردن اقدامات و انگیزه‌های مذهبی و دینی انقلابیون مسلمان می‌باشد. این فرض زمانی تشدید می‌یابد که مؤلف در دو مقدمه خود با استناد به نظر برخی از دانشمندان و کنوانسیونهای ضد ترور در جهان، همه اقدامات انقلابی را نیز با چوب ترور و خشونت زیر سؤال می‌برد:

«در این دوره با قدم نهادن در قرن بیستم ترور از دو ویژگی برجسته نسبت به گذشته برخوردار می‌شود اول این که ترور تحت عنوان تروریسم به عنوان یک طرز تفکر و به مثابه یک نوع اندیشه سیاسی مورد توجه محافل سیاسی قرار می‌گیرد و از سازمان یافتگی قابل ملاحظه‌ای برخوردار می‌شود»^(۹)

این سخن ذهن را به سوی جریان‌هایی هدایت

می‌کند که تنها هدفشان از ترور، از بین بردن رقیب و کسب قدرت به روش‌های ممکن بوده است. امری که در وهله نخست به حذف یکطرفه آرمانها و انگیزه‌های سیاسی دینی منجر می‌گردد.

حذف سهم نظامهای سرمایه‌داری و

برجسته‌ساختن جریان‌های مارکسیستی در ترور نویسنده در شرح مرحله نهایی ترور در جهان، بدون توجه به نقش و سهم نظامهای سرمایه‌داری که تا امروز در پرونده سیاسی آنان نام بسیاری از ترورها به شیوه‌های مختلف ثبت و درج شده است به برجسته‌سازی سهم نظامهای دیگر می‌پردازد:

«مهم‌تر این که تروریسم به کمک فنون و ابزار جدید در اردوگاه‌های پنهانی تحت عملیات پیشرفته قرار می‌گیرد و با شیوع مارکسیسم، سوسیالیسم و تروریسم به عنوان یک اقدام انقلابی مشروعیت سیاسی پیدا می‌کند.»^(۹)

بدین سبب نه تنها نظامهای سرمایه‌داری را از ترور و تروریسم میرا می‌سازد بلکه بسیاری از اقدامات عدالتخواهانه ناشی از سلطه استعمارگران که برگرفته از باورها و عقاید دینی و به حکم شرع صورت پذیرفته است را زیر سؤال برده از آنان چهره‌خشن و رعب‌آور می‌سازد. مؤلف مقدمه را با اشاره‌ای به سیاستهای مجامع بین‌المللی به پایان می‌برد:

«در سال ۱۹۸۹ م، در چهل و چهارمین اجلاس سالانه مجمع عمومی سازمان ملل متحد موضوع تروریسم در کمیته ششم این مجمع که به کمیته حقوقی شهرت داشت مورد بحث و اظهار نظر نمایندگان کشورها از جمله هیأت نمایندگی جمهوری اسلامی ایران قرار گرفت.»^(۱۰)

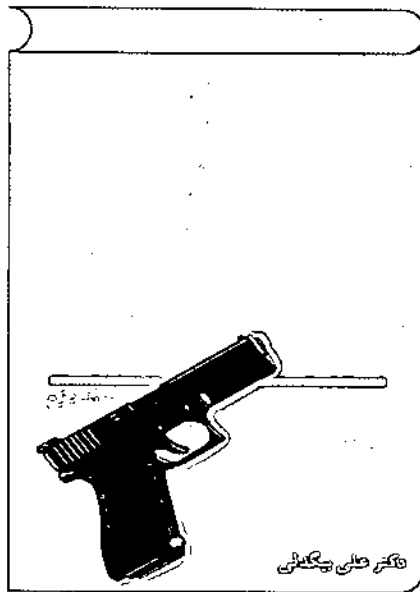
یک‌سویه‌نگری درباره انقلاب مشروطه و رواج

ترور در ایران

عیب بزرگ کتاب، نگاه یکسویه، بدبینانه و یکسره وابسته‌نمودن تحولات سیاسی اجتماعی ایران به کشورهای بیگانه است. مؤلف در شرح تاریخ شکل‌گیری ترور ضمن اشاره‌ای مختصر به انقلاب مشروطه، از آن به عنوان پدیده‌ای وارداتی یاد می‌کند: «انقلاب مشروطه به عنوان نقطه عطفی در تاریخ معاصر ما که اوج تقابل و برخورد فرهنگ اروپایی با فرهنگ ما بود اگر با ناکامی روبرو شد، یکی از دلایل این بود که این پدیده اروپایی هیچگونه همخوانی با ساختار اجتماعی مذهبی ما نداشت.»^(۱۱)

سپس ریشه انقلاب مشروطه را فراتر از یک پدیده وارداتی و تعامل و تقابل فرهنگی مستقیماً ناشی از رقابت‌های روس، انگلیس، دو قدرت پرنفوذ آن زمان می‌داند:

«رقابت‌های روس و انگلیس در آستانه جنگ جهانی اول موجب دسته‌بندی‌های سیاسی و ناامنی اجتماعی در کشور شد. این دو کشور در صحنه روابط بین‌المللی به وساطت فرانسه در پی حل اختلافات مستعمراتی خود و ایجاد اتفاق ملث در برابر قدرت‌نمایی آلمان بودند. زمانی که انگلیس و روسیه از خطر آلمان آگاه شدند دست از تحریکات در مشروطه ایران برداشتند و قرارداد ۱۹۰۷ را امضاء کردند.»^(۱۲)



نداشتن دلیل و برهان کافی برای وابسته‌بودن انقلاب مشروطه و رفتارهای انقلابیونی همچون میرزا رضای کرمانی که تحت تأثیر اندیشه‌های سیدجمال‌الدین اسدآبادی قرار داشت، تناقض‌گویی مؤلف را آشکارتر می‌سازد. آنسان که انقلاب مشروطه را نتیجه و الهام گرفته از انقلاب ۱۹۰۵ روسیه معرفی می‌کند:

«بنابراین با شروع انقلاب ۱۹۰۵ روسیه، انقلاب یا نهضت مشروطه ۱۹۰۶ ما نیز با تأثیرپذیری از این انقلاب موج وحشت تروریسم و نیهیلیسم را از لایه‌های انقلاب ۱۹۰۵ در ایران شایع کردند.»^(۱۳)

فهرست ترورها

کتاب براساس آنچه مؤلف در پیشگفتار بدان اشاره نموده است تاریخچه بیش از هفتصد مورد ترور در تاریخ سیاسی ایران را دربرمی‌گیرد: «شرح ترور بیش از هفتصد شخصیت را تهیه کردم اعم از اینکه انگیزه‌های ترورهای سیاسی - مذهبی یا اقتصادی باشد.»^(۱۴)

در حالی که آنچه تحت عنوان ترور در دو جلد آمده است قریب به پانصد ترور را شامل می‌شود. مگر آنکه نام اشخاصی که در متن مستقل هر مورد ترور آمده است را به فهرست اصلی بیفزاییم.

تفکیک نادرست

تفکیک ترورها به دو دسته، یکی ترورهایی که در تاریخ سیاسی ایران تأثیر بسیار داشته‌اند و دیگری

◀ کتاب دو جلدی «ترورهای سیاسی در تاریخ معاصر ایران» متأسفانه به دلیل نداشتن تعریف علمی و منطبق با مصادیق، «ترور و تروریسم»، شتابزدگی در جمع‌آوری فیشها و... نه تنها دچار خلط مبحث و تقسیم‌بندی غیرعلمی، بلکه گرفتار نوعی تناقض‌گویی و نقض پیش‌گفته‌های خویش نیز شده‌اند.

ترورهایی که در تایخ سیاسی معاصر ما نقش چندانی نداشته‌اند، تفکیکی بی‌دلیل و بنیان است که مؤلف بدان مبادرت ورزیده است:

«به دلیل حجم فراوان مطالب توافق گردید در جلد اول، شخصیت‌های معروف و معتبر را گردآوری کنیم که ترور آنان تأثیر مؤثری در روند سیاسی تاریخ معاصر ایران داشته است و در مجلات بعدی ترورهای دیگر را گردآوری خواهیم کرد.»^(۱۵)

اینکه احتمالاً جلدهای دیگری به این اثر دو جلدی افزوده خواهد شد اشاره روشنی نشده است اما از کلام یادشده چنین استنباط می‌شود که اینگونه خواهد شد. اما با مراجعه و مشاهده فهرست ترورها در دو جلد، به نام اشخاص و شخصیت‌هایی برخورد می‌کنیم که تعیین تأثیر ترور آنها و شهرت آنان در تاریخ سیاسی ایران کار چندان ساده و ممکن به نظر نمی‌رسد. در این رابطه به نام برخی از افراد مشهور و مهم! را در یک ستون و نام تعدادی از ترورها که ترور آنها در تاریخ سیاسی کشور تأثیر کمتری داشته‌اند را در ستونی دیگر به مقایسه می‌گذاریم.

ستون اول از جلد اول

شخصیت‌های معروف که ترور آنها در تاریخ سیاسی نقش بسیاری داشته است.

- ۱- احمد آرامش
- ۲- احمد احمدی
- ۳- تیمور بختیار
- ۴- شیخ پهلوی
- ۵- علی رضا پهلوی
- ۶- میرعلی اکبر تبریزی
- ۷- حسن جعفری
- ۸- حسن شریف‌زاده
- ۹- کریم دواتگر

ستون دوم

شخصیت‌های نه چندان معروف که ترور آنها در تاریخ سیاسی کشور نقش چندانی برجای نگذاشته است

- ۱- حسین علاء
- ۲- دکتر حسین فاطمی
- ۳- ناصرالدین شاه قاجار
- ۴- قاضی محمد
- ۵- میرزا رضای کرمانی
- ۶- سیدحسن مدرس
- ۷- سیداحمد کسروی
- ۸- حسن علی منصور
- ۹- عبدالحسین هژیر.

توضیحات اضافی، غیرقابل استناد و متناقض

۱- بسیاری از توضیحات آمده در هر مورد ترور، قابل حذف می‌باشد که به شرح ماجراهای فرعی پیرامون موضوع اصلی پرداخته است. سفرهای خارجی، نقل قول دیگران درباره شخصیت موردنظر، و... از جمله معایب متن اصلی کتاب به شمار می‌آید. به طور مثال در نقل قول درباره «سیدمصطفی آشتیانی، خواننده با

برگ اشتراک علوم اجتماعی مجموعه ماهنامه‌های کتاب ماه

مشخصات مشترک:

نام / شرکت / مؤسسه:
 شماره شناسنامه - شماره ثبت: میزان تحصیلات:
 نشانی و شماره پستی:
 تلفن و دورنگار:
مدت اشتراک: ۱ سال (۱۲ شماره)
هزینه اشتراک:

۱- داخل کشور:

با هزینه پستی: تهران ۲۱۰۰۰ ریال شهرستانها: ۲۳۰۰۰ ریال

۲- خارج از کشور:

الف: خاورمیانه - کشورهای همسایه
 ب: اروپا - آمریکای شمالی
 ج: اقیانوسیه - خاور دور - آمریکای جنوبی

لطفاً مبلغ اشتراک را برای داخل کشور به حساب شماره ۱۸۵۲۰۸۶۹ بانک تجارت ۱۸۵ شعبه انقلاب فلسطین به نام خانه کتاب واریز نموده و اصل سند بانک و برگ اشتراک را به نشانی تهران صندوق پستی ۱۴۵۵-۱۳۱۴۵ ارسال نمایید.

توضیحات:

۱- ارسال نشریه پس از دریافت سند بانک و برگ اشتراک، از آخرین شماره منتشر شده، آغاز خواهد شد.
 ۲- در صورت تمایل به دریافت شماره‌های قبلی و اطلاعات لازم با تلفن ۶۴۶۵۶۲۵ واحد اشتراک تماس بگیرید.

پی‌نوشت‌ها

(۱) رضاخان ارفع‌الدوله، صفحه ۴۱، به شرح ماجرای می‌پردازد که در آن یک جوان اهل اصفهان بدلیل اجابت‌نکردن خواسته ایشان مبنی بر به دست آوردن شغل و پست مناسب دست به ترور ارفع‌الدوله می‌زند که در انجام آن نیز ناکام می‌ماند اینکه، چنین اقدامی براساس چه ترمیمی در زیرمجموعه «ترور» با انگیزه سیاسی جای می‌گیرد سؤالی است که در وهله نخست پیشگفتار را با نمونه و مصادیق در دو سوی مخالف یکدیگر قرار می‌دهد. از طرفی چنانچه، اتفاق مزبور را بتوان به هر دلیل در زمره ترور و تروریسم جای داد بسیاری از رویدادهای تاریخ معاصر ایران را می‌توان به فهرست کتاب افزود امری که موجب می‌گردد خواننده با صدها جلد- نه تنها دو جلد- در تاریخ ترورهای سیاسی در ایران مواجه گردد.

(۲) مقدمه ترور و تروریسم صفحه (س).

(۳) همان مأخذ.

(۴) همان مأخذ صفحه (س).

(۵) همان مأخذ صفحه (ض).

(۶) همان مأخذ.

(۷) همان مأخذ.

(۸) همان مأخذ.

(۹) همان مأخذ.

(۱۰ و ۱۱) مقدمه دوم صفحه (ل).

(۱۲ و ۱۳) مقدمه و پیشگفتار کتاب

(لطفاً در این قسمت چیزی ننویسید)

شماره اشتراک تاریخ دریافت درخواست
 شماره شروع اشتراک شماره پایان اشتراک

در یک نگاه

کتاب‌های علوم اجتماعی دی ماه ۱۳۷۷

تعداد کل کتابها: ۱۰۹ عنوان	تعداد کتاب‌های چاپ اول: ۵۹ عنوان
بیشترین شمارگان	قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، نشر ذکر، ۸۸ ص، ۱۰/۰۰۰ نسخه شوراهای کشوری و آمایش شهر و روستا، علیرضا آیت‌اللهی، ۱۱۲ ص، ۱۰/۰۰۰ نسخه
کمترین شمارگان	مجموعه مقالات تحقیقات پولی و مالی پیرامون اقتصاد، دانشگاه مازندران، ۵۸ ص، ۵۰۰ نسخه
پرکارترین ناشر	۱- کتابخانه گنج دانش: ۷ عنوان ۲- آگاه: ۶ عنوان
پرکارترین پدیدآورنده	حسن عابدزاده: ۵ عنوان
پرکارترین مترجم	محمدجعفر پوینده: ۴ عنوان
گرانترین کتاب	فلسفه حقوق، ناصر کاتوزیان، شرکت سهامی انتشار، ۱۲۵۸ ص، ۴۵/۰۰۰ ریال